

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ  
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА**


**Схвалено**

Вченою радою ІН НАН України,  
протокол № 8  
від «11» вересня 2024 року

**Затверджено**

на засіданні відділу історичної етнології  
ІН НАН України  
протокол № 9  
від «10» вересня 2024 року

завідувачка відділу народного мистецтва

 Людмила ГЕРУС



Силабус з навчальної дисципліни

**«Українське народне мистецтво: морфологія, історія та сучасні тенденції»,**

що викладається у межах підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня

вищої освіти – доктора філософії – спеціальності

032 «Історія та археологія»

**Львів 2024 р.**

Силабус навчальної дисципліни “Українське народне мистецтво: морфологія, історія та сучасні тенденції”

<b>Назва курсу</b>	<b>Українське народне мистецтво: морфологія, історія та сучасні тенденції</b>
<b>Адреса викладання курсу</b>	Львів, пр. Свободи, 15, Інститут народознавства НАН України
<b>Факультет та кафедра, за якою закріплена Дисципліна</b>	відділ народного мистецтва
<b>Галузь знань, шифр та назва спеціальності</b>	03 – гуманітарні науки, 032 – історія та археологія
<b>Викладачі курсу</b>	<b>Герус Людмила Мечиславівна</b> , докторка історичних наук, кандидатка мистецтвознавства, старша наукова співробітниця, завідувачка відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України
<b>Контактна інформація викладачів</b>	e-mail: <a href="mailto:ludmilagerus@gmail.com">ludmilagerus@gmail.com</a>
<b>Консультації по курсу відбуваються</b>	Консультації в день проведення занять (за попередньою домовленістю). Також можливе проведення он-лайн консультацій з використанням платформи zoom чи google meet (для погодження часу проведення консультації треба написати на електронну пошту викладача).
<b>Сторінка курсу</b>	
<b>Інформація про курс</b>	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання для того, щоб опанувати методику проведення наукових досліджень в галузі етнології. Тому у курсі представлено як огляд концепцій морфології та еволюції українського народного мистецтва, так і методики, для його дослідження.
<b>Коротка анотація Курсу</b>	Дисципліна «Українське народне мистецтво: морфологія, історія та сучасні тенденції» є нормативною дисципліною з спеціальності <b>032. Історія та археологія</b> , для освітньої програми “ <b>історія та археологія</b> ”, яка викладається в <b>IV</b> семестрі в обсязі <b>трьох</b> кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
<b>Мета та цілі курсу</b>	<b>Метою</b> вивчення нормативної дисципліни «Українське народне мистецтво: морфологія, історія та сучасні тенденції» є надання аспірантам необхідних знань про українське народне мистецтво, закономірності його еволюції та самобутність видів. <b>Завдання:</b> ознайомити зі специфікою українського народного мистецтва; розглянути видову структуру; розкрити історію та виявити закономірності розвитку українського народного мистецтва; висвітлити форми буття українського народного мистецтва (застосування, організація виготовлення та збуту); розглянути актуальні практики функціонування і репрезентації виробів ; навчити аналізувати фактологічний матеріал; опрацьовувати спеціальні джерела та літературу.



<p><b>Література для вивчення дисципліни</b></p>	<p><i>Історія декоративного мистецтва України: У 5 т.</i> [голов. ред. Г. Скрипник] НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2010-2016.</p> <p>Захарчук-Чугай Р.В., Антонович Є.А. <i>Українське народне декоративне мистецтво: навчальний посібник</i>. Київ: Знання, 2012.</p> <p>Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. <i>Декоративно-прикладне мистецтво</i>. Львів, 1993.</p> <p>Станкевич М. Етноестетика. <i>Філософія народного мистецтва</i>. Львів: Спілка критиків та істориків мистецтва, 2020.</p> <p>Тищенко О.Р. <i>Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII - XVIII)</i>. Київ, 1992.</p> <p>Гургула І.В. <i>Народне мистецтво західних областей України</i>. Київ, 1966.</p> <p><i>Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва</i>. Львів, 1969.</p> <p><i>Народні художні промисли УРСР: Довідник</i>. Київ, 1986.</p> <p>Чугай Р.В. <i>Народне декоративне мистецтво Яворівщини</i>. Київ, 1979.</p> <p>Захарчук-Чугай Р.В. <i>Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина</i>. Львів, 2007.</p> <p>Жук А. <i>Сучасні українські художні тканини</i>. Київ, 1985.</p> <p>Сидорович С.Й. <i>Художня тканина західних областей Українських Карпат</i>. Київ, 1988.</p> <p>Никорак О.І. <i>Українська народна тканина XIX-XX ст.: Типологія, локалізація, художні особливості. Ч.1. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України)</i>. Львів, 2004.</p> <p>Никорак О.І. <i>Українська народна тканина XIX-XX ст.: Типологія, локалізація, художні особливості. Ч.2. Одягоні тканини (за матеріалами західних областей України)</i>. Львів, 2023.</p> <p>Щербаківський Д. <i>Український килим</i>. Київ, 1927.</p> <p>Запаско Я.П. <i>Українське народне килимарство</i>. Київ, 1973.</p> <p>Кара-Васильєва Т.В. <i>Полтавська народна вишивка</i>. Київ, 1983.</p> <p>Захарчук-Чугай Р.В. <i>Українська народна вишивка: західні області УРСР</i>. Київ, 1988.</p> <p><i>Гуцульська вишивка з колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини ім. Йосафата Кобринського I</i> (За ред. О. Никорак). Київ, 2010.</p> <p>Дутка Р.М. Шляхи актуалізації української народної вибійки в XXI столітті. <i>Народознавчі зошити</i>. 2018. № 2. С. 436-440.</p> <p>Козакевич О. Традиція плетіння поясів на Гуцульщині в XX - на поч. XXI століття. <i>Народознавчі зошити</i>. 2018. № 2 (140). С. 372-384.</p> <p>Горинь Г.Й. <i>Народні шкіряні вироби українців. Витоки, становлення і розвиток традицій</i>. Львів, 2016.</p> <p>Горинь Г.Й. <i>Шкіряні промисли західних областей України (друга половина XIX-початок XX ст.)</i>. Київ, 1986.</p> <p>Будзан А.Ф. <i>Різьба по дереву в західних областях України</i>. Київ, 1961.</p> <p>Станкевич М.Є. <i>Українське художнє дерево XVIII-XX ст.</i> Львів, 2002.</p> <p>Матейко К.І. <i>Народна кераміка західних областей Української РСР XIX-XX ст.: Історико-етнографічне дослідження</i>. Київ, 1959.</p> <p>Лащук Ю.П. <i>Закарпатська народна кераміка</i>. Ужгород, 1960.</p> <p>Пошивайло О.М. <i>Етнографія українського гончарства</i>. Київ, 1993.</p> <p>Колупаєва А.В. <i>Українські кахлі XIV - початку XX століть. (історія,</i></p>
--	--

	<p>типологія, іконографія, ансамблевість). Львів, 2006.</p> <p>Івашків Г.М. Декор української кераміки XVI - першої половини XX століть. Львів 2007.</p> <p>Мотиль Р.Я. Українська димлена кераміка XIX - початку XXI ст. Історія. Типологія. Художні особливості. Львів, 2011.</p> <p>Суша Л.М. Художні металеві вироби українців східних Карпат. Київ, 1959.</p> <p>Боньковська С.М. Ковальство на Україні (XIX - початок XX ст.). Київ, 1991.</p> <p>Соломченко О.Г. Писанки Українських Карпат. Ужгород, 2004.</p> <p>Герус Л.М. Українська народна іграшка. Львів, 2004.</p> <p>Герус Л. М. Українська лялька у народному одязі: історичний досвід та сучасна практика. Народознавчі зошити. 2018. № 1 (139). С. 206-214.</p> <p>Станкевич М.Є. Українські витинанки. Київ, 1986</p>
<b>Тривалість курсу</b>	<b>90</b> год.
<b>Обсяг курсу</b>	<b>30</b> годин аудиторних занять. З них <b>16</b> годин лекцій, <b>14</b> годин семінарських занять та <b>60</b> години самостійної роботи
<b>Очікувані результати навчання</b>	<p>Після завершення цього курсу студент буде:</p> <p><b>знати:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) термінологію, концептуальні підходи і теорію декоративно-ужиткового мистецтва;</li> <li>2) основні етапи історії українського народного мистецтва;</li> <li>3) суть та особливості мистецьких процесів у різних соціокультурних умовах;</li> <li>4) етнорегіональні особливості українського народного мистецтва, його видову структуру та специфічні характеристики основних видів;</li> <li>5) головні мистецькі центри;</li> <li>6) значення культурно-мистецьких надбань;</li> <li>7) музеї, у яких зберігаються колекції творів українського декоративно-ужиткового мистецтва;</li> </ol> <p><b>вміти:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) вільно оперувати понятійним апаратом;</li> <li>2) володіти необхідною теоретичною та методологічною основою для критичного осмислення, використання наукових методів етносоціологічних досліджень.</li> <li>3) критично опрацьовувати фахову літературу; аналізувати артефакти українського народного мистецтва.</li> </ol>
<b>Ключові слова</b>	Народне мистецтво, декоративно-ужиткове мистецтво, традиція, осередок, майстер, вид, тип, твір
<b>Формат курсу</b>	Очний
	Проведення лекцій, практичних занять та консультації для кращого розуміння тем.
<b>Теми</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Зміст та понятійно-термінологічне окреслення понять “народне мистецтво”, “декоративно-ужиткове мистецтво”, “декоративно-прикладне мистецтво”, “традиція”, “осередок”</li> <li>2. Морфологія декоративно-прикладного мистецтва як наукова проблема. Концепції морфології декоративно-прикладного мистецтва Г.Земпера, Я. Фельке, М. Станкевича</li> <li>3. Класифікаційні одиниці декоративно-прикладного мистецтва: вид, рід, група, тип, твір</li> </ol>



	<p>4. Народне мистецтво - невід'ємна складова матеріальної та духовної культури українського народу.</p> <p>5. Ткацтво.</p> <p>6. Килимарство</p> <p>7. Вишивка</p> <p>8. Вибійка</p> <p>9. В'язання. Мереживо</p> <p>10. Обробка шкіри</p> <p>11. Деревообробництво</p> <p>12. Плетіння з природних матеріалів</p> <p>13. Гончарство</p> <p>14. Склярство</p> <p>15. Обробка металу</p> <p>16. Писанка</p> <p>17. Іграшка</p> <p>18. Витинанка</p>
<b>Підсумковий контроль, форма</b>	<i>Залік</i> проводиться у формі презентації-захисту та перехресного (взаємного) рецензування студентами їхніх індивідуальних проєктів.
<b>Пререквізити</b>	Для вивчення курсу аспіранти потребують базових знань з <b>новітньої історії України (XX ст.), етнології, джерелознавства, англійської та польської мов</b>
<b>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу</b>	Презентація, лекції, семінари, індивідуальні проєкти.
<b>Необхідне обладнання</b>	<b>Проектор та ноутбук</b>
<b>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</b>	<p><b>Оцінювання</b> проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• практичні/самостійні тощо: 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 25</li> <li>• контрольні заміри (модулі): 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 25</li> <li>• Залік: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50</li> </ul> <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100</p> <p><b>Політика виставлення балів.</b> Враховуються бали набрані на практичних заняттях. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p><b>Письмові роботи:</b> У межах виконання індивідуальних історіографічних проєктів написати реферат обсягом 8-10 тис. знаків.</p> <p><b>Академічна доброчесність:</b> Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p><b>Відвідування занять</b> є важливою складовою навчання. Очікується, що всі аспіранти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу.</p>

	<p>Аспіранти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.</p> <p><b>Література.</b> Уся література, яку аспіранти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Аспіранти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p>
<p><b>Питання до заліку</b></p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Зміст та суть поняття “народне мистецтво”.</li> <li>2. Історичні періоди розвитку українського народного мистецтва.</li> <li>3. Морфологія декоративно-прикладного мистецтва.</li> <li>4. Роль народного мистецтва в культурі українців.</li> <li>5. Історія ткацтва в Україні.</li> <li>6. Типологія та локальні художні риси народних тканин.</li> <li>7. Килимарство в Україні X- початку XXI ст.</li> <li>8. Типологія та локальні художні риси килимів.</li> <li>9. Історія вишивки в Україні.</li> <li>10. Типологія та локальні художні особливості вишивки.</li> <li>11. Історія та технологічні особливості вибійництва.</li> <li>12. Типологія та локальні художні особливості вибійки.</li> <li>13. Історія та технологічні особливості обробки шкіри.</li> <li>14. Типологія та локальні художні особливості шкіряних виробів.</li> <li>15. Художнє деревообробництво X-XIX ст.</li> <li>16. Осередки, майстри художнього деревообробництва XIX – початку XXI ст.</li> <li>17. Типологія творів та локальні художні особливості виробів з дерева.</li> <li>18. Художнє плетіння кінця XVIII – початку XXI ст.</li> <li>19. Типологія та локальні художні особливості плетених виробів.</li> <li>20. Гончарство X-XIII ст.</li> <li>21. Гончарські цехи XIV-XIX ст.</li> <li>22. Гончарство XIX – початку XXI ст.</li> <li>23. Типологія та локальні художні особливості виробів з глини.</li> <li>24. Художній метал X- початку XXI ст.</li> <li>25. Типологія та локальні художні особливості виробів з металу.</li> <li>26. Писанка у світогляді українців.</li> <li>27. Способи та прийоми декорування писанок.</li> <li>28. Локальні художні відміни писанок.</li> <li>29. Історія народної іграшки XIX – першої половини XX ст.</li> <li>30. Типологія та локальні художні особливості іграшки.</li> <li>31. Витинанка кінця XIX – початку XXI ст.</li> <li>32. Локальні художні особливості витинанок.</li> </ol>
<p><b>Опитування</b></p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>